

השבת אבידה במציאות העירונית במדינת ישראל

מבוא

כאשר התורה מצוה אותנו בהשבת אבידה היא מתייחסת גם למצב בו האדם לא מצליח למצוא את בעליה של האבידה. במקרים אלו מורה התורה את ההוראה הבאה (דברים כב, א - ב):

ואם לא קרוב אחיך אליך ולא ידעתו
ואספתו אל תוך ביתך והיה עמך עד דרש אחיך אתו והשבתו לו.

על האדם לשמור ברשותו את האבידה עד אשר ימצא את בעליה, גם אם משמעות הדבר היא שעליה להשאיר ברשותו לנצח. כך כותב הרמב"ם (הלכות גולה ואבדה פרק יג הלכה י):

הכריז או הודיע ולא באו הבעלים תהיה המציאה מונחת אצלו עד שיבא אליהו.

מציאות זו אמנם קלה להבנה מבחינה משפטית אך קשה ביותר מבחינה מציאותית. מבחינה משפטית שום דבר לא יכול לבטל את בעלותו של האדם על רכושו, ומשום כך כאשר מצא האדם חפץ שלא שלו לעולם הוא ישאר לא שלו, אלא אם כן יוכח כי כבר ברגע המציאה המאבד איבד ענין בחפץ. אולם מבחינה מציאותית כל אדם שחי בעיר מוצא חפצים שנשכחו בגן ציבורי, על ספסל בתחנה המרכזית, נשמטו מן הכיס על המדרכה או אבדו על שפת הבריכה. אם לא מדובר בחפץ מסומן בשם כלשהו הסיכוי להגיע לבעליו אפסי. רוב בני האדם כאשר יגלו כי אבד להם חפץ במהלך הסתובבות במרכז העיר, אם לא מדובר בחפץ יקר ערך ביותר וחשוב באופן בלתי רגיל, יתייאשו מייד. יאוש זה נובע משתי סיבות: האחת, הנחה סבירה כי מן הסתם המוצא לא יהפוך את העולם על מנת לחפש את מי שאיבד שעון קסיו שחור (אפילו אם יש לו שתי שריונות אחת על זכוכית ואחת מאחור...). השניה, גם אם החפץ נמצא על ידי אדם ישר הסיכוי שלו להגיע אלי גם אם ימלא אחר דרישות ההלכה ויכריז במקום שנמצאה האבידה מספר פעמים אפסי למדי.

אמת, כאשר אנו מדמיינים לעצמנו את מציאות החיים בעולם העתיק הרי שדרישה זו סבירה בהחלט. רוב עם ישראל התפרנס מחקלאות ובתור שכזה גר בישובים קטנים יחסית. רכושם של רוב האנשים הסתכם בכמה עשרות חפצים שברובם היו מייצור מקומי ובעלי חותם אישי. כמו כן, מסתבר כי הן למאבדים והן למוצאים הייתה תודעה עמוקה של השבת

אבידה. במציאות שכזו מעגל האנשים להם האבידה עשויה להיות שייכת היה קטן יחסית; החיכוך בין המוצא למאבד היה בגדר הסביר; האדם היה קשור לחפציו ותר אחריהם אם איבדם, ותודעתם הדתית של שני הצדדים הובילה אותם למפגש ולהשבת האבידה.

ברם, שלוש המהפכות של המאה ה-19 שינו לכאורה את התמונה: העיור, התיעוש וההשכלה גרמו שלושתם למציאות אותה אנחנו מכירים כיום: רובם המוחלט של היהודים גרים בערים גדולות מאד, החפצים ברובם תעשייתיים ואינם בעלי חותם אישי, ולרוב היהודים אין תודעה עמוקה של השבת אבידה (אלא אם כן על האבידה ישנו פרט כגון שם מספר טלפון או תמונה המאפשר להתחקות אחר עקבותיו של המאבד). הפער שנוצר בין הרצוי לבין המצוי היה אמור לייצר בבתי כולנו מחסנים שלמים של אבדות שוות פרוטה ומעלה שקיימנו בהם את דין התורה, דהיינו, ראינו ולא התעלמנו, הכנסנו לרשותנו, וממילא כיוון שלעולם לא נצליח למצוא את המאבד נשארנו ברשותנו וברשות יורשינו לנצח. כיוון שאין זהו המצב הרי שהפער שנוצר מחייב אותנו מצד אחד לבחון כיצד ניתן למרות הכל להשיב אבידה לבעליה. ומצד שני לבחון האם השינויים שחלו בתרבות האנושית חוללו שינויים גם בהלכה זו.

מקום שרובו גויים

שנינו במסכת בבא מציעא (כד ע"א):

וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר... המוצא בסרטיא ופלטיא גדולה, ובכל מקום שהרבים מצויין שם - הרי אלו שלו, מפני שהבעלים מתיאשין מהן.

נסתפקה הגמ' בהבנת דברי רבי שמעון בן אלעזר:

כי קאמר רבי שמעון בן אלעזר ברוב נכרים, אבל ברוב ישראל לא או דלמא אפילו ברוב ישראל נמי אמר?

אם תמצא לומר אפילו ברוב ישראל נמי אמר, פליגי רבנן עליה או לא פליגי?
ואם תמצא לומר פליגי, ברוב ישראל ודאי פליגי, ברוב נכרים פליגי או לא פליגי?
ואם תמצא לומר פליגי אפילו ברוב נכרים, הלכה כמותו או אין הלכה כמותו?
אם תמצא לומר הלכה כמותו, דוקא ברוב נכרים או אפילו ברוב ישראל?

הגמרא מסתפקת בהבנת דברי רבי שמעון בן אלעזר האם הפטור מהשבת אבידה ב"סרטיא ופלטיא גדולה" נובע מעצם העובדה שמדובר במקום ציבורי הומה אדם, 'אפילו ברוב ישראל נמי אמר', מה שגורם למאבד להתייאש מראש מהאפשרות שיאותר על ידי המוצא הישר, או שהפטור נובע מהאוכלוסיה הפוקדת את אותו המקום, 'ברוב נכרים', אשר התייחסותה (או למעשה, חוסר התייחסותה) לאבידה היא שגורמת לאדם להתייאש מהאפשרות שיראה את

אבידתו שוב. בנוסף מסתפקת הגמרא בפסיקת ההלכה האם יש לפסוק כדעתו ובאלו מקרים. למעשה, נחלקו הראשונים כיצד יש להכריע שאלות אלו. לדעת הרי"ף (יג ע"א) יש להכריע כי באופן עקרוני חובת השבה מוטלת גם על המוצא אבידה במקום הומה אדם "סרטיא ופלטיא גדולה":

איבעיא להו כי קאמר רבי שמעון בן אלעזר ברוב כותים אבל ברוב ישראל לא או דלמא ברוב ישראל נמי ואם תמצא לומר אפילו ברוב ישראל פליגי רבנן עליה או לא ולא איפשיטא וסוגיין דברוב כותים מותר וברוב ישראל נוטל ומכריז.

כלומר, אם במקום זה רוב הנוכחים יהודים אזי מוטלת חובת השבה למרות שמדובר במקום הומה אדם. אולם אם רוב מי שמסתובב במקום נוכרי אזי גם אם האבידה נפלה בוודאות מישראל נוכחות מי שאינו אמון על דיני השבת אבידה גורמת לייאוש אצל הבעלים, וממילא אין חובת השבה על המוצא.

אולם הרא"ש (פ"ב ה"ז) מביא בשם הראב"ד שיש לפסוק כדעת רבי שמעון בן אלעזר ואפילו ברוב ישראל. היה ניתן לומר כי לדעת הראב"ד עצם העובדה שמדובר במקום המוני פוטרת את האדם מחובת ההשבה בשל הסיכוי הנמוך למצוא את המאבד. אולם הראב"ד המובא בשטמ"ק מבאר זאת באופן שונה במקצת:

דילמא אפילו ברוב ישראל הואיל ואיכא מיעוט גוים דאמרי דהגוי הוא ואם כן דישאל כיון דשכיחי גוים התם מתייאש ולא אמרה תורה השב אלא במקומות מיוחדין לישראל וכי אמרינן מקום שהרבים מצויין שם אפילו בעיר שכולה ישראל אמר כיון שהוא מקום השוק אי אפשר שלא יכנס גוי שם.

כלומר, האפשרות לפיה יתכן וגוי עבר ונטל את האבידה לעצמו די בה בכדי לגרום לייאוש אצל המאבד אפילו אם כל בני הכרך יהודים כשרים.

למעשה, פסקו הפוסקים כדעת הרי"ף (כך כתב הרמב"ם הלכות השבת אבדה פ"א ה"ז וכך פסק להלכה השו"ע חו"מ סימן רנט סעיף ג). ואם כן בערים שלנו בהן חי רוב יהודי ברור לכאורה קיימת חובת השבת אבידה גם על המוצא במקום הומה אדם.

אולם, עדיין יש מקום להסתפק בשאלה זו: גם אם נניח כי כל היהודים בעולם דינם כישראל לענין השבת אבידה, ואין להם דין של מחלל שבת בפרהסיא שאסור להשיב לו אבידתו (שו"ע חו"מ רסו ב), עדיין כיוון שרוב היהודים אינם מקפידים להשיב אבידה כדין תורה¹ האם לעניין זה אין לכל מקום ציבורי כיום דין של "רוב גוים"? הרי סוף סוף הסיבה

¹ כאמור לעיל ישראל כשרים הם ומקפידים להשיב אבידה בעלת ערך עליה יש סימן זיהוי מובהק. במובן זה

שהאבידה מותרת ברוב גויים אינה מכיוון שהולכים אחר הרוב אלא מכיוון שנוכחות אנשים רבים שאינם משיבים אבידה יוצרת ייאוש בעלים מידי. מבחינה זו מסתבר שגם רוב יהודים שאינם משיבים אבידה משיגים את אותה התוצאה והיא ייאוש בעלים מידי גם במקום בו על האבידה יש סימן. אכן סברא זו מחודשת למדי בדברי הרי"ף אולם ייתכן ויש לצרפה לסברות נוספות אשר יעלו בהמשך.

סימנים באבידה מייצור תעשייתי

שינוי בתחילת פרק "אלו מציאות" (בבא מציעא פ"ב מ"א):

אלו מציאות שלו: מצא פירות מפוזרין, מעות מפוזרות, כריכות ברשות הרבים, ועגולי דבילה, ככרות של נחתום, מחרוזות של דגים, וחתוכות של בשר, וגיזי צמר הלקוחין ממדינתן, ואניצי פשתן, ולשונות של ארגמן - הרי אלו שלו. ואלו חייב להכריז: מצא פירות בכלי, או כלי כמות שהוא, מעות בכיס, או כיס כמות שהוא, צבורי פירות, צבורי מעות, שלשה מטבעות זה על גב זה, כריכות ברשות היחיד, וככרות של בעל הבית, וגיזי צמר הלקוחין מבית האומן, כדי יין וכדי שמן - הרי אלו חייב להכריז.

המשנה מבחינה בין דברים שיש בהם סימן לדברים שאין בהם סימן. בין הדברים השונים עושה המשנה אבחנה בין "ככרות של בעל הבית" שנחשבים לדבר שיש בו סימן ובין "ככרות של נחתום" שנחשבים לדבר שאין בו סימן. הסיבה לכך ברורה והיא שכאשר אותו אדם מייצר אותו מוצר ומוכר אותו למספר אנשים שוב אין מוצר זה נחשב למוצר שיש בו סימן.

על פי זה אמר לי הרב זלמן נחמיה גולדברג כי מכיוון שאנו קונים את הרוב המוחלט של הדברים בהם אנו משתמשים (לרבות בגדים, ספרים, כלי כתיבה, מכשירים חשמליים ועוד) בחנויות שמוכרות את אותו מוצר ממש לאלפי אנשים, ממילא רוב הדברים שאנו מוצאים היום נחשבים ל"ככרות של נחתום" עליהם אינו חייב להכריז. רק דבר שנעשה בו שימוש אשר גרם לשינוי ברור במוצר או שנעשה בו סימון ברור, עשוי להיחשב שוב לדבר שיש בו סימן עליו צריך להכריז.

מסתבר שאין להבחין בין המכונים "דתיים" למכונים "חילוניים" ובלבד כל יהודי קיים רצון להשיב אבידה אם עבודת האיתור של המוצא נראית ריאלית. כוונתנו לומר כי סתם חפץ שאין עליו שם או טלפון אע"פ שיש עליו סימנים רוב בני האדם לא יטרחו להשיבו ויאמצוהו כרכושם לכאורה דלא כדין תורה.

השבת אבידה מיצור תעשייתי

כאמור לעיל, על האדם לשמור לנצח על כל אבידה שלקח לרשותו על מנת להשיבה. אולם הגמרא בבבא מציעא (כט ע"ב) מביאה חריגה לעיקרון זה:

אמר שמואל: המוצא תפילין בשוק - שם דמיהן ומניחן לאלתר.
מתלב רבינא: מצא ספרים - קורא בהן אחד לשלשים יום, ואם אינו יודע לקרות - גוללן.
גוללן - אין, שם דמיהן ומניחן - לא!
אמר אביי: תפילין בי בר חבו (=סופר סת"ם, מייצר תפילין) משכח שכיחי, ספרים לא שכיחי.

משמע לכאורה שישנן אבידות שאין האדם חייב לשמור אצלו לנצח, אלא יכול הוא לאמוד את ערכן ולהשתמש בהן, ולכשיגיע המאבד ייתן לו את דמיהן. הגמרא מנמקת את ההבדל בין התפילין לשאר האבידות בכך שזמינותן של התפילין משפיעה על החובה להשיבם ומאפשרת להשיב את ערכם, 'תפילין בי בר חבו משכח שכיחי'. נחלקו הראשונים בהבנת תשובת הגמרא ובשאלה מהי ייחודיותם של התפילין והאם ניתן להשליך מהתפילין לחפצים אחרים העונים על אותן הגדרות:

שיטת הרמב"ם

הרמב"ם מתייחס להלכה זו ופוסק (פי"ג הי"ד):

מצא תפילין שם דמיהן ומניחן עליו, שדבר מצוי הוא ביד הכל ואין עשויין אלא למצותן בלבד.

הרמב"ם נותן למעשה שתי סיבות מדוע נשתנו התפילין מכל שאר האבידות: האחת, היות התפילין זמינות "דבר מצוי הוא ביד הכל", השניה היות התפילין משמשות למצווה "אין עשויין אלא למצותן בלבד". אמנם נחלקו הפוסקים בהבנת הסיבה השנייה: לדעת הסמ"ע (רסו ס"ק ל) מאחר שהתפילין משמשות למצווה הרי שלאדם לא אכפת האם ניח אותן או אחרות שיקנה בכסף שיקבל עבורן. וזה לשונו:

דבשאר דברים אף שמצויים לקנותן מ"מ חביב לאדם דבר שרגיל בו, מה שאין כן תפילין דאין אדם רגיל להקפיד אם יוצא באלו או באלו אם גם הם בחזקת כשרות.

גם אם דבריו של הסמ"ע ניתנים להבנה הרי שכיום בוודאי שאין זו המציאות. אין כמעט חפץ שאדם מקפיד עליו יותר מהתפילין שלו. יתר על כן, הסיבה שהאדם מקפיד עליו היא העובדה שהתפילין משמשות אותו לקיום מצווה ורק בתפילין שלו האדם יודע מהי רמת הכשרות עליה הקפיד הוא או אביו בעת קנייתן. האמירה "אין אדם רגיל להקפיד אם יוצא באלו או באלו אם גם הם בחזקת כשרות" רחוקה מלשקף את המציאות כיום. אכן הש"ך

(שם ס"ק טו) הסביר את הרמב"ם באופן שונה:

הואיל ואינה עשויה אלא למצותן בלבד ולא לשום תשיש אחר א"כ ניחא ליה לאיניש שימכרו ויעשו בהן מצוה מה שאין כן בשאר דברים.

לדעת הש"ך העיקרון שמהווה זרו להתרת השימוש בתפילין הוא העקרון העולה בהמשך הסוגיא ביחס לספר תורה והוא "ניחא ליה לאיניש דתיעביד מצוה בממוניה". כלומר, אנו מניחים כי האדם היה מעוניין שיקיימו בתפילין שלו מצווה במקום שישכבו במחסן במשך שנים עד אשר יימצאו בעליהם אם בכלל.

אולם עדיין קשה על הרמב"ם עצמו, מנין הוא לקח הגדרה זו? את ההגדרה "שדבר מצוי הוא ביד הכל" לקח הרמב"ם מלשון הגמרא "תפילין בי בר חבו מישכח שכיחי" אולם מנין הוא לקח את ההגדרה השניה "אינן עשויין אלא למצותן"? הרי להגדרה זו אין כל מקור בגמרא! הגמרא הגדירה בצורה ברורה את ייחודיותן של התפילין ולא מצאה עניין בכך שמדובר בחפץ של מצווה. יתר על כן, הגמרא בהמשך (שם) מתייחסת לדין ספר תורה ושם אומרת במפורש שהעיקרון "ניחא ליה לאיניש דתיעביד מצוה בממוניה" אינו אלא הווא אמינא אך למעשה אין לכך שהספר משמש לדבר מצווה כל משמעות ביחס לדין השבת אבידה ודין כסות כדין ספר תורה:

ספר תורה איצטריכא ליה, מהו דתימא: ניחא ליה לאיניש דתיעביד מצוה בממוניה - קא משמע לן.

שיטת הרא"ש

אכן, הרא"ש (פ"ב הי"ח) נשאר צמוד ללשון הגמרא ומבאר באופן שונה את ייחודיותן של התפילין:

אמר שמואל המוצא תפילין שם דמיהן ומניחן לאלתר. ואין צריך לטפל בהן ולשומרן שלא ירקיבו כמו בספרים ובשאר אבדות. דתפילין שכיחי בכל עידן בבית האומן. אבל שאר אבדות אדם חפץ בשלו יותר.

לדעת הרא"ש, אין לעובדה שהתפילין הן חפץ שנועד למצווה השפעה על דיני השבת אבידה.² הפרמטר היחיד המשמעותי הוא זה שנוכר בגמרא "תפילין בי בר חבו מישכח

² וזאת בניגוד לפילפולא חריפתא (שם אות ד) שהשווה בין דעת הרא"ש לדעת הרמב"ם וטען כי גם לרא"ש מדובר דווקא בחפץ של מצווה. אולם שאר האחרונים (סמ"ע וש"ך הנ"ל) נחלקו עליו והבינו כי קיים פער משמעותי בין הרמב"ם והרא"ש.

שכיחי". הרא"ש מוסיף מספר מילים לבאר את הסברא העומדת מאחרי הסבר זה: "אבל שאר אבידות אדם חפץ בשלו יותר". ניתן להבין את ויחודיותן של התפילין לדעת הרא"ש בשני גוונים:

האחד, כיוון שאת התפילין ניתן "להוריד מהמדף" בכל שעה הרי שלתפילין אין ערך סנטימנטלי. כל ערכן כספי בלבד ועל כן ניתן להמיר את מצוות השבת אבידה בתשלום תמורתה. זאת בניגוד לשאר רכושו של האדם שיש לו סנטימנטים מיוחדים אליו.

השני, כיוון שהתפילין מיוצרים בייצור תעשייתי בני בר חבו הרי שאין בהם חותם אישי וממילא אין כל הבדל בין התפילין לאחרות שניתן לקנות בתמורתן.

השלכה מעניינת להבדל בין שני הגוונים עשויה להיות דינם של התפילין בזמן הזה. כבימי בר חבו תפילין מיוצרות בייצור תעשייתי ואין הבדל משמעותי בין זוג תפילין לחברו, ובלבד שמדובר באותה רמת הידור. לכן הסברא השנייה תאמר שגם כיום המוצא תפילין "שם דמיהם ומניחן לאלתר". מאידך, קשה להעלות על הדעת חפץ אשר לאדם יש יותר קשר סנטימנטלי אליו מאשר לתפילין שלו אותם קיבל לבר המצווה או שירושה הם לו מסבו הצדיק שנפטר זה מכבר. לכן על פי הסברא הראשונה ברא"ש ישתנה הדין, ודווקא בתפילין לא נאמר כיום "שם דמיהם ומניחן לאלתר".

הצד השווה לשתי הסברות הוא שהתפילין אינם אלא דוגמא לחפצים המיוצרים ביצור תעשייתי אשר ניתן להשיגם בקלות וממילא אין בהם אלא את ערכם הכספי. על פי דברי הרא"ש עולה אם כן שכל חפץ המיוצר בייצור תעשייתי, גם אם יש בו סימן, אין חובה להחזיק בו לנצח, וניתן לשום את דמיו ולהשתמש בו. אם יבוא הבעלים וייתן את סימניו של החפץ, ייתן המוצא לבעלים את תמורתו הכספית.

הוכחה נוספת להכרעה זו מביא החכמת שלמה (ח"מ רסז כא) מדין הנשבע על המשכון: אדם שנתן הלוואה לחברו ולקח בתמורתה משכון אך בבוא יום הפירעון מתברר שהמשכון אבד מתקוות ההלוואה מול המשכון האבוד. אולם חז"ל (ב"מ לד ע"ב) לא הסתפקו בכך. הם הטילו חובת שבועה על המלווה שהמשכון אינו נמצא ברשותו מחשש שמא המלווה נתן עיניו במשכון ולכן הוא משקר ואומר שאבד. חכמים הטילו עליו שבועה למרות שממילא משלם את תמורת המשכון. אמנם הרמב"ם (הלכות שאלה ופקדון פ"ו ה"א, וכך פסק השו"ע ח"מ עב טו) מסייג חובה זו וקובע כי אין לחשוש שמא האדם ישקר ויגזול את המשכון אם ממילא ניתן להשיג את המשכון בקלות, וזה לשונו:

אם הפקדון דבר שכל מינו שוה ומצוי בשוק לקנות כמותו כגון פירות או יריעות של צמר ושל פשתן השוות בכל עניינם או קורות שאינן מצויירות וכל כיוצא בהן הרי זה משלם ואינו נשבע.

המגיד משנה אומר אמנם כי לדברי הרמב"ם אין מקור מפורש אלא יסודם בסברא. אולם הגר"א (סי' עב ס"ק עד) מביא מקור מסויים לסברא זו:

ואם היה כו'. עיין רש"י בב"מ כ"ט ב' ד"ה בי בר חבו.

הגר"א מפנה אותנו אם כן למקרה בו אנו עסוקים בהלכות השבת אבידה "תפילין בי בר חבו משכח שכיחי" ולפירוש רש"י שם האומר כי "תפילין מצויין לימכר, ויחזור ויקנה מן הדמים". בדבריו אלו יוצר הגאון זיקה בין שתי ההלכות. אם נכונים הדברים אזי בא ללמד ונמצא למד וכשם שביחס לדין המשכון אין מדובר ברשימה סגורה אלא כל מה שניתן להשיג בשוק אין נשבעין עליו, כך גם ביחס לדין השבת אבידה אין סיבה לומר כי דין "שם דמיהן" נאמר רק בתפילין אלא יש להחיל אותו גם כן על "כל שמינו שוה ומצוי בשוק". וזה לשון החכמת שלמה:

עיין בסמ"ע שכתב דדוקא תפילין וכו'. ולפענ"ד אינו נראה. דהרי מבואר בסי' עב דהיכי דכל מינו מצוי בשוק א"צ להשבע שאינו ברשותו וא"כ אם הוי קפיא בגוף הדבר למה לא ישבע שאינו ברשותו ואם אין לו קפיא למה לא יוכל כאן לשומו ולהניח דמיו?

לדבריו, אין להבחין בין ההלכות וכשם שאין נשבעים על חפץ מיצור תעשייתי שניתן להשיג כמותו בשוק, כך אין חובה להחזיק לנצח באבידה שניתן להשיג כמותה בחנות. האדם יכול לשום דמיה ולהשתמש בה עד אשר יבוא המאבד ויתן לו את דמיה.

סיכום להלכה

- א. המוצא אבידה שיוצרה במפעל ואין עליה כל סימן נוסף שנוצר כתוצאה מסימונה או כתוצאה מן השימוש בה רשאי להשתמש בה ואינו חייב להשיבה³.
- ב. המוצא אבידה שיוצרה במפעל אך יש עליה סימן זיהוי כגון שם, טלפון, או כל פרט המסגיר את זהות בעליה חייב לעשות כל מאמץ על מנת להשיבה לבעליה.
- ג. המוצא אבידה שיוצרה במפעל אך יש בה סימנים מזהים נוספים כגון כתם, שריטה וכדומה. אזי יש לבחון את מקום מציאת האבידה: אם האבידה נמצאה ביישוב לא

³ הדבר נכון רק כאשר מדובר בחפץ אשר ניתן להניח שהבעלים כבר שמו לב להעדרו, בשל חשיבותו, בשל גודלו או בשל הזמן שעבר מאז שנפלה האבדה. אולם אם מוצא חפץ אשר ניתן להניח כי הבעלים עדיין לא שמו לב כלל להעדרו (יאושו שלא מדעת) אזי מן הדין אינו יכול להשתמש בו ועליו לשמור אותו למרות שיתכן ולעולם לא יוכל להשיבו. במקרה שכזה ההיתר היחיד להשתמש בו הוא על פי הנאמר להלן בעניין אבידה מיצור תעשייתי "שם דמיהן ומניחן לאלתר".

גדול בו מספר העוברים והשבים ידוע פחות או יותר, עליו להכריז עליה ולהמתין עד אשר יבואו בעליה.

ד. אם האבידה נמצאה ברחובה של עיר גדולה על האדם להכריז עליה באמצעות תליית שלט בקרבת מקום, או פרסום באתר אינטרנטי להשבת אבידה. אם לאחר פרק זמן סביר לא נתקבלה תגובה יכול האדם לאמוד את ערכו של החפץ⁴ ולאחר מכן להשתמש בו עד אשר יגיע המאבד ויתן את סימני אבידתו.

חשוב לציין כי הגמשה זו של דיני השבת אבידה אין מטרתה להמעיט בקיום מצוות השבת אבידה אלא להחזיר עטרה ליושנה ולהפוך את מצוות השבת אבידה למצווה שניתן ליישמה גם כיום, במציאות החיים העירונית בה רובנו חיים, ולהפוך כל דבר "בכל מקום שיהיו בארצנו הקדושה כאילו הן תחת יד הבעלים וכל פקודי ה' ישרים משמחי לב"⁵.

⁴ באופן עקרוני היה צריך לאמוד את החפץ באמצעות שלשה שמאים, אולם למעשה אין זה ריאלי ומסתבר יותר לבדוק כמה עולה חפץ חדש מסוג זה בחנות ולקבל על עצמו לשלם סכום זה למאבד אם וכאשר יגיע אליו ביום מן הימים. את הסימנים והסכום עליו לרשום לעצמו במקום שמור.

⁵ לשון בעל ספר החינוך במצוות השבת אבידה תקלח.